

Счетоводно отчитане и данъчно третиране на доставките на ваучери за храна

Разработката е регламентирана от:

КОДЕКС на труда (КТ) - чл. 293 - 294

ЗАКОН за корпоративното подоходно облагане (ЗКПО) - чл. 204, чл. 209, § 1

ЗАКОН за данък върху добавената стойност (ЗДДС) - чл. 2, чл. 6

ЗАКОН за данъците върху доходите на физическите лица (ЗДФЛ) - чл. 24

НАРЕДБА № 7 от 09.07.2003 г. за условията и реда за издаване и отнемане на разрешителни за извършване на дейност като оператор на ваучери за храна и осъществяване на дейност като оператор

УКАЗАНИЕ № УК-3 от 21.03.2005 г. за счетоводното отчитане, представяне и данъчно третиране на механизма на предоставяне на ваучерите за храна

Цел на разработката

В новия ЗКПО, в сила от 01.01.2007 г., има съществена промяна по отношение на третирането на социалните разходи. Те вече се облагат с данък върху разходите, който е представен в част четвърта на закона. Освен това подлежат на облагане само социалните разходи в натура, а тези които не са в натура, се облагат по реда на ЗДФЛ (в сила от 01.01.2007 г). В тази връзка в § 1 на ДР на ЗКПО е представено определение за "социални разходи, предоставени в натура" - това са отчетените като разходи социални придобивки по чл. 294 от Кодекса на труда и предоставени по реда и начина, определени от чл. 293 от Кодекса на труда или от ръководството на предприятието. Социалните придобивки трябва да са достъпни за всички работници и служители и за лицата, наети по договор за управление и контрол. Не е налице предоставяне на социални разходи в натура, когато между работодателя или възложителя и лицата по изречение второ са налице парични взаимоотношения под каквато и да е форма по отношение на получените социални придобивки.

Чл. 204, т. 2, б. "б" от ЗКПО включва към социалните разходи, предоставени в натура и разходите за ваучери за храна.

Смислово инструментариума, свързан с ваучерите за храна, както и счетоводното им отчитане и представяне и данъчно третиране, не са се променили.

В отменения ЗКПО, от 01.01.2004 г. по силата на чл. 36а не се облагаха с окончателен данък разходите в размер до 40 лв. месечно, предоставени под формата на ваучери за храна на работници и служители, включително и на тези по договори за управление, при съблюдаване на определени условия.

В новия ЗКПО, ваучерите за храна, по силата на чл. 204, т. 2, б. "б" се облагат с 10% данък върху разходите. Но чл. 209 от ЗКПО регламентира, че не се облагат с данък социалните разходи по чл. 204, т. 2, б. "б" (т. е. разходите за ваучери за храна), когато са в размер до 40 лв. месечно и отговарят на условията, които ще бъдат посочени по долу.

Целта на настоящата разработка е да разгледа въпроси, свързани със счетоводното отчитане и представяне, както и данъчното третиране на ваучерите за храна и приложението на издадената от министъра на труда и социалната политика и от министъра

на финансите Наредба № 7 от 09.07.2003 г. за условията и реда за издаване и отнемане на разрешение за извършване на дейност като оператор на ваучери за храна и осъществяване дейност като оператор, която към този момент не е променена или отменена.

Разработката се базира и на Указание № УК-3 от 21.03.2005 г. за счетоводното отчитане, представяне и данъчно третиране на механизма на предоставяне на ваучерите за храна.

Определение

По смисъла на § 1, т. 36 от ЗКПО, "ваучери за храна" са вид книжа за замяна, предоставени чрез работодателя на работниците и служителите, включително на тези по договори за управление, които се използват като разплащателно средство в ресторанти, заведения за бързо обслужване и обекти за търговия с храни съгласно сключен договор за обслужване с оператор, а съгласно § 1, т. 35 от ЗКПО, "оператор" по смисъла на чл. 209 от ЗКПО е лице, получило разрешение от министъра на финансите, което се занимава с дейностите по отпечатването, организирането, контрола и разплащането във връзка с ваучерите за храна по ред, определен с наредба на министъра на финансите.

От това определение следват някои важни изводи, имащи отношение при определяне видовете доставки между участниците в тази верига.

Първо, ваучерите за храна представляват платежно средство, но за разлика от парите, са с ограничени функции. Те могат да се използват като платежно средство само в срока на валидност; единствено за покупката на хранителни продукти (без вино, спиртни напитки, пиво и тютюневи изделия) и в ограничени търговски обекти. Съществува и забрана за замяна на ваучерите срещу пари (чл. 3, ал. 2, т. 2 от Наредба № 7).

Второ, ваучерите за храна не са ценни книжа, макар че имат известни прилики с тях. Материализираното в ценната книга право може да бъде предмет на сделки, докато ваучерите за храна не могат да бъдат предмет на прехвърлителни сделки, защото това би противоречало на смисъла на създаването им.

На трето място, чрез ваучерите за храна работодателите не предоставят на своите работници и служители храна, а средства за храна.

Ваучерите за храна се отпечатват от лице, получило разрешение за осъществяване на дейност като оператор от министъра на финансите по реда на чл. 9, ал. 4 от Наредба № 7. Всеки ваучер за храна има серия и номер и съдържа реквизитите, изброени в чл. 22, ал. 2, т. 1 - 8 от Наредба № 7.

Данъчно третиране на ваучерите за храна в ЗКПО

В чл. 209 на ЗКПО се съдържат условията, на които трябва да отговарят операторите, работодателите и доставчиците, сключили договор за обслужване на ползватели с оператор, за да бъдат прилагани специалните законови правила, свързани с освобождаването от данък върху разходите на социалните разходи в размер до 40 лв. месечно, предоставени под формата на ваучери за храна. Следните условия следва да са

налице едновременно:

1. основното месечно възнаграждение на лицето в месеца на предоставяне на ваучерите не е по-малко от средномесечното основно възнаграждение на лицето за предходните три месеца;
2. данъчно задълженото лице няма подлежащи на принудително изпълнение публични задължения към момента на предоставяне на ваучерите;
3. ваучерите са предоставени на данъчно задълженото лице от лице, получило разрешение за осъществяване на дейност като оператор от министъра на финансите въз основа на конкурс;
4. сумите по предоставените ваучери, изплатени от данъчно задълженото лице на оператора, могат да се използват само за разплащане по банков път с лицата, сключили договор за обслужване с оператора или за възстановяване на данъчно задълженото лице до размера на номиналната стойност на ваучерите, в случаите, когато същите не са използвани;
5. лицата, с които операторът е сключил договор за обслужване на работниците и служителите, са регистрирани по Закона за данък върху добавената стойност;

В чл. 209, ал. 2, 3 и 4 са представени изискванията към лицата, за да получат разрешение от министъра на финансите да осъществяват дейност като оператор, както и по отношение на самото разрешение, както следва:

За да получи такова разрешение, лицето трябва да:

- 1) има внесен основен (регистриран) капитал не по-малко от 2 млн. лв. към момента на подаване на документите за издаване на разрешение;
- 2) да е регистрирано по Закона за данък върху добавената стойност;

- 3) да не е в производство по несъстоятелност или в ликвидация;
- 4) да няма подлежащи на принудително изпълнение публични задължения към момента на подаване на документите за разрешение;
- 5) да се представлява от лица, които:
  - а) не са осъждани за умишлено престъпление от общ характер, освен ако са реабилитирани;
  - б) не са били членове на управителен или контролен орган на дружество, прекратено с обявяване в несъстоятелност през последните две години, предхождащи датата на решението за откриване на производство по несъстоятелност, ако са останали неудовлетворени кредитори.

Разрешението се издава от министъра на финансите въз основа на конкурс и се отнема, когато лицето престане да отговаря на тези изисквания.

Отказът за издаване на разрешение и отнемането му може да се оспорват по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

Данъчно третиране на ваучерите за храна в ЗДДС

В ЗДДС не се съдържат разпоредби, третиращи специално вида на доставките имащи за предмет ваучерите за храна. Това, което следва да се отбележи е, че:

- съгласно чл. 2 от ЗДДС, обект на облагане с данък добавена стойност са само възмездните доставки;

- съгласно чл. 6, ал. 3, т. 1 от ЗДДС, за възмездна доставка на стока се смята и отделянето или предоставянето на стоката за лично ползване или употреба на данъчно задълженото физическо лице, на собственика, на неговите работници и служители или на трети лица и при условие че при производството, вносът или придобиването ѝ е приспаднат изцяло или частично данъчен кредит. Указани са случаи, при които тази разпоредба не се прилага за безвъзмездните доставки, но те не се отнасят за ваучерите за храна.

Данъчното третиране по смисъла на ЗДДС ще бъде разгледано по-долу при разглеждане механизма на действие на ваучерната верига съответно при операторите, при работодателите и при търговците.

Счетоводно отчитане и данъчно третиране на доставките с ваучери за храна при операторите

Получените парични средства от работодателите, в размер на номиналната стойност на договорените (предоставените) ваучери, се представя в счетоводните книги на операторите като актив (паричен ресурс). Набранията средства не следва да се отчитат като приход, а като движение на парични средства. В счетоводен аспект за оператора възниква увеличение на паричните средства и увеличение на задълженията към работодателите във връзка с предоставянето на ваучерите. На втория етап, изразяващ се в задължение на работодателя да заплати на оператора договорено възнаграждение за предоставената услуга по повод отпечатването на ваучерите, това възнаграждение в счетоводен аспект представлява текущ приход от дейността на оператора. На третия етап - ефективно предоставяне на ваучерите под формата на книжа, операторите следва да издадат първичен счетоводен документ към момента на предоставянето на ваучерите по тяхната номинална стойност - справка, опис, протокол или друг. Четвъртият етап е отчитане на ваучерите, предоставени за осребряване от търговците, при който в счетоводен аспект се трансформира съществуващото задължение към работодателите в задължение към търговците. И последният етап е свързан със заплащане на търговците на номиналната стойност на отчетените ваучери, като счетоводното отражение е намаление на задълженията към търговците и намаление на паричните средства, свързани с ваучерите в специалната банкова сметка по чл. 13, ал. 3 от Наредба № 7.

Във всеки един от горепосочените етапи, съществува възможност работодателите да възстановят част от предоставените ваучери на операторите (в този случай се закрива задължението към работодателите по предоставените ваучери и се намаляват паричните средства, свързани с тях) или част от заплатените от работодателите ваучери да бъдат изгубени, повредени, неизползвани или унищожени и тяхното осребряване от страна на операторите да е невъзможно (в този случай номиналната стойност на ваучерите остава като паричен остатък в сметките "ваучери за храна", като същият не може да бъде изтеглен (прехвърлен) към момента на установяване на горепосочените обстоятелства и към този момент паричните остатъци се признават като текущи приходи в годишния финансов отчет на операторите).

За целите на ЗДДС разплащанията между работодател и оператор и между оператор и доставчик по отношение на номиналната стойност на ваучерите, не представляват доставка по смисъла на ЗДДС. Облагаема доставка представлява извършената услуга, по силата на договореното между страните, за което оператора получава възнаграждение от работодателя и търговеца. Документирането на това възнаграждение се осъществява чрез съставяне на данъчен документ по смисъла на чл. 112 от ЗДДС и във връзка с чл. 7, ал. 1 от ЗСч.

Счетоводно отчитане и данъчно третиране на доставките с ваучери за храна при работодателите

На първия етап - паричен превод в размер на номиналната стойност на договорените ваучери, счетоводното отчитане е свързано с представяне на възникване на вземане от

оператора и намаление на паричните средства на работодателя, в размер на номиналната стойност на договорените ваучери и възнаграждението на оператора.

В счетоводен аспект, ефективното предоставяне на ваучерите под формата на книжа на втория етап, следва да бъде представено като увеличение на паричните средства, получени под формата на ваучери и намаление на вземането от оператора. Договореното възнаграждение, което е заплатено авансово от работодателя на оператора за отпечатването на ваучерите, представлява текущ разход, който намира отражение в отчета за приходите и разходите на работодателя.

На третия етап - предоставяне на ваучерите на работниците, същите следва да бъдат представени като увеличение на текущите социални разходи, подлежащи на изплащане към работниците и служителите и увеличение на задълженията към персонала.

И на последния етап, изплащането на начислените за съответния месец ваучери се осъществява чрез счетоводна статия, отчитаща намалението на задълженията към персонала и намалението на паричните средства по сметката, която отчита номиналната стойност на ваучерите.

Съгласно чл. 23, ал. 3 от Наредба № 7 при прекратяване на трудовото правоотношение или договора за управление, всеки ползвател е длъжен да върне на работодателя неизползваните ваучери, като счетоводните статии следва да бъдат коригиращи на първоначално съставените.

За целите на ЗДДС предоставянето на ваучери от работодателя на работниците не представлява доставка, доколкото за предоставянето на ваучерите за храна на работниците не е ползван данъчен кредит. Както вече бе подчертано, на ваучерите не бива да се придава съдържание на "ценни книжа" по смисъла на ЗДДС.

Предоставянето на ваучери не е обвързано с лимит за работника. По-горе бяха изброени условията, при които не се облагат с данък социалните разходи в размер до 40 лв. месечно.

В Указанието са разгледани две хипотези в тази връзка. При първата от тях - ако не е изпълнено някое от изброените условия на разпоредбата от ЗКПО, данък се дължи върху целия размер на отчетения разход. При втората хипотеза - ако начислените разходи са в размер по-висок от 40 лева месечно, данък се дължи върху превишението над 40 лв.

Във връзка с данъчното облагане на получателите на доходи под формата на ваучери, следва да се има предвид, че разходите, предоставени под формата на ваучери за храна на работници и служители в размер до 40 лв. месечно, които законодателят е визирал като необлагаеми при условията на ЗКПО, не попадаха в обхвата на чл. 19, ал. 2, т. 8 от отменения ЗОДФЛ и в този смисъл същите представляваха облагаем доход за съответните физически лица. И в новия ЗДФЛ разпоредбата на чл. 24, ал. 2, т. 1, б. "е" изключва от облагаемия доход от трудови правоотношения стойността на ваучерите за храна, получени в размера и по реда на ЗКПО. **Номиналната стойност на предоставените ваучери се включва в облагаемия доход на лицето за месеца, през който са предоставени.**

Счетоводно отчитане и данъчно третиране на доставките с ваучери за храна при търговците

Счетоводното третиране на стопанските операции, възникващи при счетоводното отчитане на сделките с ваучери, при търговците не се различава от общата методика за отчитане и документиране на продажби в търговски обекти. На първия етап - получаване на храна от ползвателите срещу предоставяне на ваучери на търговците, се отчита увеличение на паричните средства на търговците срещу увеличение на приходите от продажби на стоки и увеличенията на задълженията по данък върху добавената стойност. На втория етап - предоставяне на ваучерите за осребряване при операторите, търговецът следва да отрази възникване на вземане от оператора срещу намаление на размера на получените ваучери, по номинална стойност на подлежащите на осребряване ваучери. Третият етап - начисляване на договореното възнаграждение на операторите, в счетоводен аспект представлява текущ разход на търговеца. В счетоводен аспект, четвъртият етап - същинското осребряване, следва да бъде представено като увеличение на паричните средства и намаление на вземанията от операторите.

По отношение прилагането на ЗДДС, за търговеца, като регистрирано по ЗДДС лице, възниква задължение да начисли данък върху добавената стойност за извършените от него облагаеми доставки през съответния данъчен период. Номиналната стойност на платените от ползвателите ваучери, представлява общата стойност на доставката по смисъла на ЗДДС. Възнагражденията за услуги, които получава оператора от търговците, са възнаграждения за извършени от оператора облагаеми доставки, във връзка с което за тях се начислява ДДС и съответно е налице право на ползване на данъчен кредит по реда и условията на ЗДДС.

Виж:

- Счетоводно отчитане и данъчно третиране на доставките на ваучери за храна (в сила да 31.12.2006 г.);
- Тарифа па Закона за корпоративното подоходно облагане;
- Регистрация по ЗДДС;
- Данъчен кредит и право на неговото приспадане;
- Частичен данъчен кредит в Закона за данък върху добавената стойност (в сила от 1.01.2007 г.);
- Отчетност на оборотите от извършени продажби.